

Lana Pavić

NAČELO HOSPITALITETA
I PROBLEM EUROPSKOG
KOZMOPOLITIZMA

Disput
Zagreb, 2020.

1.

UVOD:

KOMU/ČEMU HOSPITALITET?

U uvodu knjige *The Figure of the Migrant* Thomas Nail (2015: 1) naglašava kako će 21. stoljeće biti stoljeće obilježeno migracijama, a vrijeme u kojem živimo bit će doba migranata. Napominje kako više od milijardu ljudi koje danas smatramo migrantima na odlazak iz domicilne sredine potiču klimatske promjene, vjerski progoni, ratovi, glad, ekonomska i politička nestabilnost. Zbog prisilnih migracija mnogim suvremenim migrantima prijete gubitak dotadašnjeg statusa (državljana), što pred međunarodni sustav država, a posebno pred demokracije unutar njega, postavlja niz ozbiljnih izazova. Među njima je i međunarodni terorizam, prema Georgeu Cavallaru (2002: 16) – novost suvremenog doba. Naime, Cavallar, kao i Nail, drži da su migracije oduvijek postojale, ali ističe kako je do sada nezabilježen broj izbjeglica rezultat suvremenoga kapitalističkog sustava koji formalno zahtijeva slobodno svjetsko tržište, dok u stvarnosti počiva na nejednakoj distribuciji resursa. Etabliran u posljednjih dvjesto godina, osnažen europskim kolonijalizmom i procesom dekolonijalizacije, takav je sustav, navodi Cavallar, glavni razlog pojačanim migracijskim tokovima koji uzrokuju brojne kulturne, vjerske, etničke i političke prijepore.

Pred naznačenim izazovima, gotovo čitavo posljednje desetljeće, nalazi se Europska unija, najsnažnija suvremena ekonomsko-politička zajednica svijeta, stvorena na ekonomskoj ideji slobodnog protoka ljudi, roba i kapitala, kao i na ideji humanizma i pravne jednakosti svih ljudi bez obzira na njihovo podrijetlo. Međutim, države koje tvore EU – koje su sve manje etnički, vjerski i kulturno homogene – sve češće odbijaju prihvatiti ugroženo neeuropsko stanovništvo bez obzira na razloge zbog kojih se ono odlučuje migrirati prema Europi. Europski nacionalisti, suočeni s globalnim promje-

nama i pojačanim migracijskim kretanjima velikih skupina stranih državljana, u prihvatu migranata vide prijeljnu ne samo pojedinačnim nacijama nego i *europskoj civilizaciji* u cjelini. Radi očuvanja civilizacije i obrane *tvrđave Europe* oživljavaju politiku straha (vidi Furedi, 2008), zagovaraju uspostavu graničnih kontrola među europskim članicama, kao i kriminalizaciju izbjeglištva, jasno iskazujući nezainteresiranost za sudjelovanje u zajedničkom rješavanju problema prihvatila izbjeglica. Iz perspektive ljudskih prava posebno zabrinjavaju nacionalističke težnje za ukidanjem hospitaliteta, odnosno prava na azil zabranom pristupa državnom teritoriju, kakve sve češće pokazuju vlade onih europskih država, primjerice Italije ili Grčke, koje su donedavno u teritorijalnim vodama od sigurne smrti gotovo svakodnevno spašavale stotine migranata.

Eskalacija rata u Siriji i trajna nesigurnost u zemljama poput Iraka i Afganistana s migracijama su suočile i one europske države koje nisu bile na uobičajenim migrantskim rutama. Jedna je od njih i Hrvatska, tradicionalno stvarateljica emigranata te jedina država EU-a koja u svojoj novijoj povijesti ima iskustvo dugotrajnog rata i masovnih migracija domicilnog stanovništva. Umjesto da to iskustvo iskoristi i postane zagovornica pronalazjenja konkretnih rješenja na razini Unije, Hrvatska se, mimo uspostave izbjegličkog koridora u jesen i zimu 2015. godine, odlučila za *politiku šutnje*, a od druge polovice 2016. godine zauzela je jasan antiimigracijski stav prema neeuropskom stanovništvu. Iako migranti u demografski i gospodarski osiromašenoj Hrvatskoj ne žele ostati, nego kroz nju proći na putu do drugih europskih odredišta, Hrvatska ih od tada uglavnom odbija pustiti na svoj teritorij kako ne bi bila prva zemlja EU-a u kojoj su migranti zatražili azil. U tome je podržavaju Slovenija, Mađarska i Austrija čiji su čelnici zagovornici kriminalizacije izbjeglištva koje nastoje zaustaviti policijskim i vojnim kordonima te postavljanjem barijera i *žilet-žice* na neoznačenim graničnim prijelazima. No fizičke prepreke ne zaustavljaju migracije, već dovođe do nesagledive ljudske patnje. Migrante se prepušta kriminalnim organizacijama koje ih za novac, uz silne rizike i ugroze, ilegalno prevoze u zemlje Europske unije. Za to vrijeme ostrašćeni dio europskih građana (koji, uglavnom, nema osobnih iskustava života u multinacionalnom okruženju) na ključne političke pozicije dovođi predstavnike konzervativnih stranaka i pokreta, čime se pod krinkom zabrane pristupa migrantima zadire u temeljna ljudska prava državljana. Kako jasno pokazuje europska povijest, takva praksa nije novost suvremenog doba. Ukidanje prava strancima nerijetko

je vodilo ukidanju prava državljanima, zbog čega bi u svrhu obrane i jačanja temeljnih prava svih ljudi načelo hospitaliteta trebalo biti u fokusu suvremenih političkih i znanstvenih rasprava. Ono se, međutim, ne može proučavati ni razumjeti a da se paralelno ne proučavaju pojmovi poput zajednice, države, nacije i političkoga, koji mogu, otvoreno ili na razini nesvjesnog, pozivati na isključivost, razlikovanje i opresiju.

Strah od stranaca migranata ili nevoljkost da s njima dijelimo prostor nije ekskluzivitet nastao u modernoj Europi, pa tako ni u Hrvatskoj. Povijest Europe povijest je migracija i miješanja stanovništva, o čemu, uz povijest i antropologiju, svjedoče različite škole europske filozofije i političke teorije. One ukazuju na spomenuti strah od stranca, ali i na otvorenost, prijateljstvo i prihvat drugog i drugačijeg. Takva je intelektualna tradicija temelj razumijevanja dvaju osnovnih pojmova kojima se ova knjiga bavi, a riječ je o pojmovima *hospitalitet* i *kozmpolitizam*, iz kojih proizlaze i pripadajuća etičko-pravna načela prihvata nepoznatog drugog. Premda su pojmovi hospitalitet i kozmpolitizam transepohalni, njihovo tumačenje i primjena ovisili su o razdoblju i (političkom) kontekstu trenutka, zbog čega je primarna zadaća ove knjige propitivanje genealogije tih pojmova te detektiranje političkoteorijskih polazišta s kojih su napredovali ili nestajali. Upoznavanje s etimologijom pojmova nužno je kako bi se rekonstruiralo načelo hospitaliteta i bit kozmpolitizma, ali i spoznalo da migracijski izazovi današnjice nisu sasvim novi.

Zajednički semantički nazivnik načelā hospitaliteta i kozmpolitizma jest moralna odgovornost čovjeka za druga ljudska bića bez obzira na kulturne, jezične, etničke, vjerske ili političke razlike koje među ljudima postoje. Korijeni takve univerzalne odgovornosti prema drugima sežu u grčki kinizam, kojem prethodi homerska koncepcija hospitaliteta kao religijsko-etičke dužnosti prihvata stranca putnika u kojem se, možda, skriva sâm bog. Grčka prepolitička tradicija vremenski se i idejno preklapa s abrahamskim razumijevanjem ugoščivanja stranca kao Boga sámoga, za što se prima Božja nagrada. Obje tradicije snažno su utjecale na kasnija tumačenja hospitaliteta i kozmpolitizma, iako treba reći da razvoj tih načela nije tekao linearno. Naime, tijekom povijesti europske misli načela hospitaliteta i kozmpolitizma dugoročno su nestajala iz filozofije i političke teorije, zbog čega danas nisu pojmovno jednoznačna ni lako primjenjiva. Stoga Cavallar (2002: 62) poziva da radi boljeg razumijevanja hospitaliteta i kozmpolitizma, kao i stra-

nosti same, uronimo u bogatu europsku intelektualnu građu koja se bavi idejom svjetske zajednice. Nju su osmislili kinici i stoici kao suprotnost ograničenom polisu, grčkoj političkoj zajednici nastaloj oko 800. godine prije nove ere.

Snaženjem polisa običajne odnose među strancima zamijenili su odnosi koje je propisivalo političko tijelo, čime se suzio krug onih na koje se hospitalitet odnosio. Za vrijeme Rimskog Carstva autori poput Cicerona, Epikteta i Marka Aurelija u svojim su radovima, preuzevši ideje ranijih stoika, širili prostor pojedinačnoga moralnog djelovanja u korist drugoga uspostavom teorijskog shvaćanja svjetske zajednice čovječanstva (lat. *societas / magna communitas humani generis*) koje se razvijalo unutar (teorije) prirodnog prava (*ius naturale / ius naturae*) i načela *ius gentium* (hrv.: pravo među narodima; pravo obvezujuće za sve ljude/narode, odnosno opće pravo). Načela *ius naturale* i *ius gentium* omogućila su pojmovima hospitaliteta i kozmopolitizma prijelaz iz religijsko-filozofskog diskursa u jezik prava, premda se samim time nije ozbiljila ideja univerzalne moralne odgovornosti prema svakom ljudskom biću. Za globalnu uspostavu pravnih načela temeljenih na ideji hospitaliteta i kozmopolitizmu trebalo je proći gotovo 2 000 godina, odnosno tada su te ideje ugrađene u dokumente Ujedinjenih naroda: *Opću deklaraciju o pravima čovjeka* iz 1948. godine, *Konvenciju o statusu izbjeglica* iz 1951. godine i *Protokol konvencije o statusu izbjeglica* iz 1967. godine. Jedan od razloga nemogućnosti ranijega pravnog ozbiljenja ideje hospitaliteta i kozmopolitizma odnosi se na vezu hospitaliteta i kozmopolitizma s teorijom prirodnog prava koja je često bila u neskladu s političkom realnošću. Razumijevanje svijeta kao jedinstvene političke zajednice u kojoj mnoštvo različitih ljudi teži miru uglavnom nije odgovaralo stvarnom (političkom) stanju, a kada je teorija prirodnog prava u određenim razdobljima i imala doticaja s politikom, nerijetko je bila tek podloga za provođenje interesa velikih sila. Drugim riječima, teorija prirodnog prava (s naglaskom na načelu *ius gentium*) najsnažnije je razvijana u vremenima imperijalnog osvajanja, zbog čega je pojam kozmopolitizma, suprotno izvornoj ideji, (pre)često bio eufemizam za europske kolonijalne pretenzije i kulturni elitizam.

Kako bi se izbjegla jednostrana tumačenja pojmova hospitaliteta i kozmopolitizma, ovo je istraživanje bazirano na pomnom iščitavanju izvornih antičkih, ranokršćanskih, predmodernih, modernih i suvremenih tekstova, kao i na pažljivoj analizi interpretacija vodećih svjetskih autora koji se bave pojmovima hospitaliteta i koz-

mopolitizma. Cilj proučavanja tako opsežne građe nije želja za pukim uvidom u povijesne okolnosti i filozofske tradicije iz kojega bi proizašao pregledni rad, nego da se pokuša otkriti pravo značenje kompleksnih načela hospitaliteta i kozmopolitizma ne bi li se tako kompetentnije sudjelovalo u postmodernoj i suvremenoj teorijskoj debati o sebstvu i drugosti. Budući da je postmoderna debata zasnovana na stalnom dijalogu s bogatom europskom filozofskom, religijskom i teorijskom građom, ne možemo je razumjeti bez pažljivog proučavanja ranijih tradicija koje tematiziraju načela hospitaliteta i kozmopolitizma. Važnost stalnog dijaloga s ranijim tradicijama zagovaraju, među suvremenim autorima, veliki filozof Jacques Derrida i istaknuti hermeneutičar Richard Kearney, koji su temi hospitaliteta dali izniman znanstveni i aktivistički obol. Oba autora, čija su mi djela pokazala i osvjetlila put, drže kako je današnje promišljanje hospitaliteta i kozmopolitizma nemoguće bez svijesti o njihovoj složenosti te o prisutnosti u ranijim europskim tradicijama; indo-europskoj/grčko-rimskoj, abrahamskoj i modernoj. U tom kontekstu Derrida (2004b: 144) ističe kako ono što nam se u suvremeno doba događa i što nas danas muči često imamo potrebu označiti nepoznatim, modernim, jedinstvenim i osobitim. Na taj način ne vidimo da ono s čime se suočavamo ima svoje dimenzije u prošlosti. Koliko god nešto držali nezabilježenim i bez presedana, to, tumači Derrida, nikada nije isključivo moderno, nego je uvijek, barem dijelom, prijašnje i prastaro. Važno je stoga da u promišljanjima o suvremenim fenomenima ne zatvaramo oči pred mišlju ranijih (filozofskih) tradicija, premda pritom, upozorava Derrida, ne smijemo upasti u zamku promišljanja modernosti kao nečega što je, čekajući da se otkrije, dugo bilo skriveno. Kada bi u tome bilo istine, povijest bi bila proces stalnog napredovanja u kojem nema rezova i mijena, zbog čega ne bi bilo pogrešno pretpostaviti da smo danas prerasli Platona ili druge velike mislioce. A upravo su veliki klasični filozofi, prema Derridi (*ibid.*: 145), u mnogočemu još uvijek ispred nas jer smo tek zagrebali po površini njihove misli.

Derrida ističe kako postoji dodatan razlog zbog kojega proučavanje hospitaliteta i kozmopolitizma treba započeti od antike: riječ je o razumijevanju stranosti same. Kako tumači Derrida (*ibid.*: 148), identitet pretpostavlja drugost, pa je tumačenje vlastitog identiteta u čitavoj europskoj intelektualnoj tradiciji bilo ovisno o oprečnom odnosu sebstva i drugosti. Budući da stranost u grčkoj filozofiji nije došla izvana, tj. iz svijeta koji nije bio helenski, oprečna veza sebstva i drugosti određivala se preko svijesti o drugosti u sebi. Ako u

tom svjetlu protumačimo današnje zatvaranje europskih vrata migrantima, moguće je zaključiti kako ono nije isključivo pokušaj očuvanja specifične kulture, načina života i resursa, već je i bijeg od sebe i vlastite drugosti na kojoj je Europa stoljećima građena.

Slijedom Derridine, Kearneyeve i Cavallarove preporuke o važnosti propitivanja ranijih tradicija europske misli ovu knjigu podijelila sam na četiri veće cjeline. Prva cjelina tiče se grčkog razumijevanja hospitaliteta te kozmopolitske ideje razvijene tijekom prve faze stoicizma, filozofske škole nastale u Ateni. Druga tematizira rađanje Rimskog Carstva te ulazak etike hospitaliteta u jezik filozofije, politike i prava. Istovremeno u toj cjelini pratim razvoj židovskog i kršćanskog poimanja prihvata stranca s obzirom na to da je judeokršćansko razumijevanje prihvata stranca ostavilo dubok trag na srednjovjekovno europsko (ne)prihvatanje drugoga. Treća cjelina posvećena je Kantovu poimanju hospitaliteta kao prava, a ne čina milosrđa, što označava definitivni izlazak hospitaliteta iz područja filantropije i ulazak u jezik modernog prava. Završno, u četvrtoj cjelini otvara se suvremena teorijska rasprava o kozmopolitizmu i hospitalitetu ne bi li se odgovorilo na pitanje što danas predstavlja kozmopolitizam. Odgovorom se ne daju stroge definicije, nego se u prvom redu tematizira problematika kozmopolitizma najavljena u naslovu knjige, a sadržana u nejasnoći o podrijetlu, zadaćama i primjenjivosti kozmopolitskog načela.

Da je pojmove hospitaliteta i kozmopolitizma nužno ponovo promisliti, nalaže i dijakritička hermeneutika, specifična spoznajna metoda kojom se obilato koristim. Osmislio ju je francuski filozof Paul Ricœur, a razvio njegov nasljednik Kearney kako bi se njome pronalazio *srednji put*. U kontekstu hospitaliteta srednji je put onaj kojem je potrebna Derridina etika, ali i oprezno promišljanje i razboritost kakvu je moguće pronaći u najvažnijim tekstovima europske filozofske, pravne, književne i religijske tradicije. Kao i ranije hermeneutike i dijakritička se bavi tekstovima – biblijskim, pravnim, književnim i filozofskim, ali sam tekst nije jedino što je zanimljivo. Razumijevajući tekst, dijakritička hermeneutika želi razumjeti sebstvo i drugost kako bi se između njih ublažila stranost. Pravi je predmet Kearneyeva interesa odnos između dva vremenski, prostorno, jezično, kulturno, religijski i/ili etnički različita sebstva koja, unatoč razlikama, mogu pružiti i primiti hospitalitet a da na tom putu ne apsolutiziraju ni sebstvo ni drugost. Tako shvaćeno, hermeneutičko mikročitanje omogućuje ovom istraživanju cjelovitije razmišljanje o stranosti ne bi li se tako odgovorilo na dvojbu mogu

li se etička načela, od antičkih začetaka prisutna u razumijevanju pojmova hospitaliteta i kozmopolitizma, prevesti u jezik prava i odgovorne javne politike kakve danas nedostaju na zajedničkoj razini EU-a. Pa ipak, treba naglasiti da se prihvaćanjem temeljnih značajki Ricœurove i Kearneyeve hermeneutike ne zanemaruje Derridin doprinos hermeneutičkoj metodi. Štoviše, Derridina dekonstrukcija kao specifična strategija hermeneutičkog čitanja trajna je nit vodilja koja stoji u metodološkoj podlozi ove knjige ne bi li najtežim i najzamršenijim političkopравnim problemima hospitaliteta bila etički korektiv. Derridina dekonstrukcija, naime, stalno podsjeća na primat etike i primat ljudskih prava nad interesima političke zajednice, zbog čega u metodologiji ove knjige zauzima posebno mjesto.

Ono je vidljivo i u kontekstu epistemološke pozicije s koje polazim, s obzirom na to da je istraživanje smješteno unutar moralne spoznajne teorije u skladu s nasljeđem Kantova racionalizma. Kako ističe Robert Audi (2017: 334), prema kantovskom racionalizmu ljudsko je djelovanje ispravno ako odgovara maksimi praktičnog uma koja uspješno prolazi kušnju koju postavlja kategorički imperativ. To znači da je potrebno djelovati samo prema onim načelima za koja možemo racionalno željeti da ih svi poštuju, pri čemu se prema ljudima treba odnositi kao prema ciljevima, a ne kao prema sredstvima. Takva epistemološka pozicija dopunjava se hermeneutičkim obratom, onim što Merold Westphal naziva "Derridinim postkantovskim kantizmom". Westphal (2017: 536) objašnjava kako je hermeneutika kao epistemologija, napose ona radikalna Derridina, u svom kantovskom obliku negiranje svih filozofija "prema kojima značenja ili činjenice mogu biti prezentni čisto ili izravno, a da nisu posredovani bitno (a ne samo kauzalno) onim što je odsutno". Na taj način hermeneutika (*ibid.*: 539) predstavlja alternativu onim epistemološkim pravicima koji teže lociranju znanja u strogo određenoj točki iza interpretacije.

U ovom je uvodu važno istaknuti i osnovne semantičke pretpostavke pojmova koji čine temelj ove knjige. To se posebno odnosi na pojam hospitaliteta, na privatne, potom i socijalne komponente cjelokupnog značenja složenog pojma hospitaliteta (engl. *hospitality*) koji se u suvremenom dobu primarno odnosi na industriju pružanja usluga. Kako navodi Conrad Lashley (2017: loc. 285), suvremeno akademsko bavljenje hospitalitetom traži da se jasno odredi koje sve dimenzije pojam u sebi sadrži. U tom kontekstu Lashley (*ibid.*: 294) definira i objašnjava tri, do određene razine, preklapajuće dimenzije hospitaliteta: kulturnu (socijalnu), privatnu (domaćin-

sku) i komercijalnu (industrijsku). Socijalna dimenzija hospitaliteta ukazuje na potrebu za proučavanjem društvenog konteksta u kojem dolazi do interakcije sa strancima, drugim riječima, odnosa domaćina i gosta te njihova djelovanja u skladu s načelima hospitaliteta. Privatna dimenzija hospitaliteta, zahvaljujući dugoj moralnoj tradiciji, vezuje se uz osiguranje hrane, pića i smještaja onome koji ne pripada našem kućanstvu te označava čin prijateljstva koje stvara simboličke veze među ljudima (*ibid.*: 306). Komercijalna dimenzija, u suvremenim istraživanjima dominantno područje stručnog interesa, hospitalitet promatra kao ekonomsku aktivnost pružanja usluge smještaja i hrane/pića jer uključuje potrošače, dobavljače, tržišne niše i zvanja (vidi *ibid.*). Temeljno razumijevanje hospitaliteta, kao privatnog čina pružanja okrepe i smještaja nepoznatom strancu putniku, s vremenom se razvilo u dva smjera proizašla iz iste početne pozicije. Prvi smjer odnosi se na pojam hospitaliteta u kontekstu zapadne filozofije i političke teorije, pri čemu se hospitalitet definira kao prihvata stranca migranta koji se (na određeni period ili trajno) želi nastaniti u nedomicilnoj sredini – za njega novoj političkoj/kulturnoj/religijskoj zajednici u kojoj najčešće želi participirati kao ravnopravan član. Drugi smjer odnosi se na industriju hospitaliteta (engl. *hospitality industry*), odnosno pružanja kratkotrajne ili vremenski unaprijed ograničene usluge kojom se gostu (bez obzira na pripadnost različitoj etničkoj, političkoj, vjerskoj ili kulturnoj zajednici) omogućuje smještaj, zabava, gastronomska ponuda i slično. Budući da takvo razumijevanje hospitaliteta nije predmetom istraživanja postmoderne etike, normativne političke teorije kao ni etike diskursa, što su temeljne discipline unutar kojih se smješta ova knjiga, ono je ostalo izvan mojega razmatranja. Međutim, bilo ga je važno od samog početka razmišljanja o načelu hospitaliteta imati na umu s obzirom na to da je čin nuđenja hrane i pića, okrepe nakon puta, polazišna ideja hospitaliteta kako ga vide i filozofija i suvremene uslužne djelatnosti.

Na ovome mjestu valja istaknuti i nekoliko jezičnih napomena koje se tiču pojma hospitaliteta. Hospitalitet (lat. *hospitium/hospitalitas*) riječ je latinskog podrijetla, ali se u takvom obliku nije udomaćila u hrvatskoj javnosti ili stručnoj literaturi. Razlog zbog kojeg se riječ hospitalitet u hrvatskom jeziku rijetko upotrebljava vezan je, vjerojatno, uz široku prihvaćenost hrvatske riječi gostoprimstvo (ili gostoljublje) kojom se prevodi latinska riječ *hospitium* (kao i engleska *hospitality*, francuska *hospitalité* i sl.). Da pojam hospitalitet nije uobičajen u hrvatskom standardnom jeziku, dokazuje i

Rječnik stranih riječi Bratoljuba Klaića. Naime, Klaićev *Rječnik* iz 1985. godine (kao ni kasnija izdanja, zaključno s posljednjim autorici dostupnim izdanjem iz 2012. godine) ne navodi riječ hospitalitet iako se bavi pojmovima *hospic*, *-ica* (od latinskog *hospitium*) u značenju konačište, gostinjac (osobito za redovnike) i *hospitacija* (od latinskog *hospes*, 2. *hospitis* – gost) u primarnom značenju gostovanje, ali i pripremanje za nastavničko zvanje prisustvovanjem predavanjima u nekoj školi (vidi Klaić 1985: 557). Kao što sam izraz *hospitalitet* u hrvatskom standardnom jeziku nije zaživio, ni hospitalitet kao načelo nije dovoljno (pre)poznat u široj hrvatskoj filozofskoj, pravnoj i politološkoj zajednici. Nepostojanje akademskih radova koji bi tematizirali pojam i načelo hospitaliteta (kao preduvjete pojmu i ideji kozmopolitizma) jedan je od poticaja za pisanje ove knjige, ali i uzrok svojevrzne jezične poteškoće koja preda mnogom stoji. Suočena s takvom poteškoćom, a upoznata s bogatom stranom građom o filozofsko-pravnom razumijevanju hospitaliteta, pojam hospitaliteta ne poistovjećujem *a priori* s hrvatskim terminima gostoprimstvo ili gostoljublje. Hospitalitet je za potrebe ove knjige, osim u slučaju prijevoda grčke riječi *xenia*, zadržan u pohrvaćenom, premda etimološki izvornom obliku. Takvim pristupom pojmu moguće je direktnije ukazati na njegovu semantičku složenost, približiti se suvremenoj raspravi o aporetici hospitaliteta kakvu predvide Derrida i Kearney te naglasiti političku dimenziju samog načela.¹

Hrvatska riječ *gost* (od koje nastaju pojmovi gostoprimstvo i gostoljublje) pozitivno je konotirana pa joj, ako se želi negativno odrediti, treba dodati pridjeve: nepozvan, loš, naporan, nezahvalan, nesnosan, neprijateljski... Pozitivna konotacija gosta podrazumijeva da je njegov boravak vremenski ograničen (*svakog gosta tri dana dosta*), nakon čega domaćin ima pravo uskratiti mu gostoprimstvo. Budući da u slučaju prihvata migranata nije riječ o vremenski unaprijed ograničenom boravku (jer on ovisi o nepredvidivim okolnostima zbog kojih se boravak može pretvoriti u trajan ostanak) niti

¹ Prihvat stranca koji u suvremenoj Europi (još uvijek) nacionalnih država postaje problematičan ne odnosi se na prihvat pojedinačnoga gosta koji dolazi u dom privatne osobe, nego se odnosi na dolazak velikih skupina ljudi koje je, radi zajedničkog života, potrebno prihvatiti kao ravnopravne. Uspješan zajednički život stranaca i domaćih ostvariv je suradnjom građana, ali ga otvaranjem granica i politikama inkluzije može omogućiti samo država. Za razliku od predmodernih vremena koja nisu poznavala ili nisu bila u stanju vršiti stroge granične kontrole, suvremena država bogato je opremljena sredstvima kojima onemogućuje i/ili kriminalizira privatni čin gostoprimstva ako ga ona nije odobrila.

je državi primateljici dopušteno arbitrarno uskratiti pomoć strancima kojima je prethodno pružila azil, držim da u političkoteorijskim tekstovima na hrvatskom jeziku riječi *gostoprinstvo* treba naći alternativu. Iako sam izraz hospitalitet nije idealna zamjena, preciznije od gostoprinstva pogađa bit rasprave, što, uostalom, pokazujem u drugom poglavlju.

Uzimajući u obzir sve do sada rečeno, završno, kao najvažniju značajku uvoda, navodim temeljnu postavku od koje polazim. Ona glasi: načela hospitaliteta i kozmopolitizma u suvremenim migracijskim raspravama treba analizirati na dvjema razinama proizašlim iz dugoga europskoga religijskog, filozofskog, pravnog i političkog nasljeđa: na političkopravnoj i etičkoj razini, ne bi li na taj način politike hospitaliteta (ozbiljene u pravu na napuštanje domicilne sredine i pravu na azil) bile usmjerene na dobrobit ugroženog pojedinca umjesto na arbitrarne interese političke zajednice. Navedena istraživačka pozicija postupno se dokazuje kroz tri sljedeća poglavlja, a konačno se potvrđuje u petom poglavlju koje, među ostalim, propituje suvremene politike država EU-a povezujući ih s teorijskim razumijevanjem načela hospitaliteta i kozmopolitizma.